

Nr 50.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående markegångstaxor jämte i ämnet väckta motioner.

(5:e avd.)

I propositionen nr 3 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 27 november 1953, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning angående markegångstaxor.

Berörda författningsförslag är av följande lydelse:

F ö r s l a g till **förordning angående markegångstaxor.**

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Markegångstaxor skola årligen upprättas för varje län genom särskilda för hela riket gemensamma markegångsdeputerade.

Markegångsdeputerade skola bestå av generaldirektören och chefen för kammarkollegiet såsom ordförande samt fyra ledamöter. Av ledamöterna skola två utses av kammarkollegiet bland kollegiets ledamöter samt två utses av statens jordbruksnämnd bland nämndens ledamöter. Deputerade välja inom sig vice ordförande.

För de av vederbörande myndighet utsedda deputerade skall myndigheten tillika bland sina ledamöter utse två suppleanter.

Ledamöter och suppleanter utses för en tid av fyra år. Avgår ledamot eller suppleant innan tjänstgöringstiden är till ända, skall annan utses för återstående delen av tiden.

2 §.

Markegångsdeputerade sammanträda på kallelse av ordföranden. Sammanträde för markegångstaxornas upprättande hålles tidigast den tionde och senast den trettionde november.

Är ledamot förhindrad deltaga i sammanträde, åligger det honom att där- om ofördröjligen underrätta ordföranden, som i ledamotens ställe inkallar suppleant.

3 §.

Markegångsdeputerade äro beslutsmässiga när minst fyra deputerade eller för deputerade inkallade suppleanter äro närvarande. Uppstår skiljaktiga meningar bland deputerade, och måste till följd därav omröstning anställas, skall denna vara öppen och den mening bliva gällande vilken flertalet bi-

trätt eller, om rösterna utfalla lika, den mening som biträdes av ordföranden vid sammanträdet.

4 §.

Vid markegångsdeputerades sammanträde föres protokoll av den tjänsteman hos kammarkollegiet, som kollegiet därtill förordnar. Markegångsdeputerade äga även i övrigt påkalla biträde av de hos kollegiet anställda befattningshavarna.

5 §.

Markegångstaxa skall innehålla:

a) årets pris, bestämt på sätt i 8 § andra stycket sägs, å de jordbruksprodukter av årets skörd och de övriga persedlar, vilka skola utgöra föremål för markegångssättning (*det årliga markegångspriset*); samt

b) medeltalet av de för det löpande året och för de nästförflutna nio åren upptagna årliga markegångsprisen å de i samband med ränteförenklingen jämlikt kungörelsen den 11 maj 1855, nr 33, bestämda så kallade huvudpersedlarna, i den mån dylik persedel åsatts årligt markegångspris enligt vad ovan sägs (*årets medelmarkegångspris*).

Det åligger markegångsdeputerade att bestämma de persedlar, vilka skola vara upptagna i taxorna.

6 §.

Persedel och tjänstbarhet, som icke finnes upptagen i markegångstaxan, skall, om så prövas nödigt för beräkning i penningar av i persedlar eller tjänstbarheter bestämd avgift, omsättas i persedel, som är upptagen i markegångstaxan. Till grund för omsättningen skall tagas medeltalet av prisen enligt den årliga markegången för åren 1944—1953.

Det åligger deputerade att efter därom av länsstyrelse gjord framställning låta verkställa omsättningen samt att fastställa de nya persedlarna och deras myckenhet. Beträffande avgift, vars utbetalning icke ankommer å länsstyrelse eller som icke inbetalas till länsstyrelse, må framställning hos deputerade om persedelomsättning göras av avgäldsgivaren eller avgäldstagaren.

7 §.

Till ledning vid markegångssättningen skall statens jordbruksnämnd före den 10 november till markegångsdeputerades ordförande insända prisuppgifter å samtliga i markegångstaxorna ingående persedlar ävensom den ytterligare utredning, som nämnden kan finna erforderlig eller som markegångsdeputerade begärt.

8 §.

Det åligger markegångsdeputerade att efter noggrant övervägande av kända förhållanden och gällande pris samt med ledning av de prisuppgifter, varom i 7 § förmäles, bestämma det genomsnittliga riksmedelpriset för året för envar i markegångstaxorna ingående persedel.

Det årliga markegångspriset för viss persedel i visst län skall bestämmas till ett belopp som motsvarar persedelns pris enligt den år 1953 fastställda årliga markegången med det tillägg till eller avdrag från nämnda pris, som föranledes av den relativa förändring, som riksmedelpriset utvisar i förhållande till 1953 års riksmedelpris.

9 §.

Sedan markegångstaxa blivit fastställd skall taxan snarast möjligt kungöras i allmänna länskungörelserna; därvid skall tillika angivas i vilken ordning talan må föras mot fastställelsebeslutet.

10 §.

Markegångsdeputerade hava att fastställa för tillämpning av denna förordning erforderliga formulär.

11 §.

1 mom. Den som icke åtnöjes med markegångsdeputerades beslut äger att hos Kungl. Maj:t söka ändring däri genom besvär, vilka skola hava inkommit till finansdepartementet inom en månad från den dag taxan varit införd i allmänna kungörelserna för det län, vars markegång överklagas, eller, såvitt angår beslut som icke enligt 9 § skall införas i länskungörelserna, inom en månad från den dag, då klaganden erhöll del av beslutet.

2 mom. Beslut om ändring av den årliga markegången gäller till förmån endast för den eller dem, som sökt den vunna ändringen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1954.

Genom denna förordning upphäves förordningen den 2 juni 1911 (nr 62) angående grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande; dock att 1953 års markegångspriser skola gälla intill dess nya markegångspriser blivit vederbörligen fastställda. Finnes för viss persedel enligt sistnämnda förordning bestämt årspris litt. B. för år, som skall ingå i beräkningen av medelmarkegångspriset, skall detta årspris ligga till grund vid beräkningen i stället för det årliga markegångspriset.

De prisuppgifter enligt 7 §, som skola insändas före den 10 november 1954, skola avse såväl 1953 som 1954 års priser.

Propositionen.

I propositionen framhålles att en fullständig avveckling av markegångsinstitutet för närvarande icke kan komma till stånd. Däremot är en avsevärd förenkling i förfarandet möjlig att genomföra. Det i propositionen framlagda förslaget innebär bland annat att antalet persedlar, som skall prissättas, betydligt minskas. Vidare förordas att prisinsamlingen och prissättningen skall ske centralt och i huvudsak grundas på redan, bl. a. hos statens jordbruksnämnd, förefintligt prismaterial. Härigenom möjliggöres att den nuvarande omfattande organisationen med markegångsdeputerade inom varje län kan avskaffas och markegångssättningen i stället anförtros åt ett mindre antal, enligt propositionen fem, för hela riket gemensamma markegångsdeputerade.

Inledningsvis erinras i propositionen, att riksdagens år 1947 församlade revisorer hemställt, att frågan om markegångsinstitutets avveckling måtte upptagas till närmare övervägande. Då de skäl, vilka tidigare åberopats mot en dylik avveckling, numera enligt revisorernas uppfattning saknade större betydelse, syntes spörsmålet snarast böra bringas till sin lösning. I anledning av nämnda hemställan uttalade 1948 års statsutskott i sitt utlåtande nr 153 under punkten 18, att utskottet hölle det för sannolikt att markegångstaxorna, i den mån tillgång till dylika noteringar alltjämt erfordrades, skulle kunna ersättas med officiella prisuppgifter, som sammanställdes i

annan ordning. Med hänsyn härtill samt till systemets föråldrade karaktär i allmänhet funne utskottet starka skäl tala för att i enlighet med revisorernas förslag frågan om institutets avveckling upptoges till närmare övervägande. I skrivelse den 19 juni 1948, nr 332, anmälde riksdagen, att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med vad statsutskottet sålunda föreslagit.

I anledning av riksdagens ifrågavarande skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 10 september 1948 åt kammarkollegiet att — under beaktande av vad statsutskottet anfört i sitt förenämnda utlåtande — utreda frågan om markegångsinstitutets avveckling eller förenkling samt att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag i ämnet.

I skrivelse den 30 juni 1951 har kammarkollegiet framlagt förslag till förenkling av markegångsinstitutet.

Över kammarkollegiets skrivelse har, efter remiss, yttranden avgivits av vissa myndigheter.

Ifrågavarande spørsmål har därefter varit föremål för ytterligare överväganden inom finansdepartementet, i samband varmed ett delvis nytt förslag till lösning av frågan utarbetats. Detta förslag har framlagts i en i maj 1953 dagtecknad, inom departementets rättsavdelning utarbetad promemoria med förslag till förenkling av markegångsinstitutet. Promemorian, som varit föremål för remissbehandling, utmynnade i ett författningsförslag, vilket fogats vid statsrådsprotokollet i förevarande ärende.

Propositionen redovisade å s. 5—11 dels historik, dels gällande rätt, dels ock tidigare förslag till ändringar i 1911 års gällande förordning i ämnet. Utskottet får hänvisa till propositionen i dessa delar. Här må endast erinras, att markegångstaxorna alltjämt har betydelse främst för avveckling av kvarstående rester från det gamla indelnings- och grundskatteväsendets tid samt för vissa redan träffade avtal om arrende och upplåtelse av jord. En uppräknig av de olika ersättningar och avgifter, som fortfarande uträknas efter markegång, återfinnes i propositionen å s. 11—13.

I fråga om gången av markegångssättningen i stora drag må vidare erinras om följande.

Markegångstaxorna skall upptaga dels den årliga markegången (litt. A), dels ock årspris (litt. B) och medelmarkegångspris (litt. C). A-prisen kommer till användning för beräkning av arrenden, kvarstående frälseräntor och en del andra avgifter. B-prisen har ingen annan funktion än att ligga till grund för det tioåriga medelmarkegångspriset. Sedan kronans räntor år 1869 förvandlades till fasta penningräntor kommer medelmarkegångspriset numera till användning allenast vid uträkning av statens indelningsersättningar och avgälder för markupplåtelser från egendomar i allmän ägo.

Priserna å de till den årliga markegången hänförliga persedlarna inhämtas enligt särskilda, av kammarkollegiet godkända formulär från dels kommunalnämnderna å landsbygden, dels magistraterna eller stadsstyrelserna i städerna. Kommunalnämndernas uppgifter överlämnas närmast till vederbörande häradskrivare, som sammanställer desamma i en tabell och beräknar

medelpris för fögderiet, varefter denna handling jämte kommunalnämndernas uppgifter insändes till länsstyrelsen, dit prisuppgifterna för städerna ingår direkt. Länsstyrelsen granskar det sålunda erhållna prismaterialet och utarbetar en sammanställning för länet i dess helhet, upptagande medelprisen för varje fögderi och prisen för varje stad samt på grundvalen av dessa priser uträknade länsmedeltal. Det sålunda åstadkomna primärmaterialet förelägges de s. k. markegångsdeputerade, som sammanträder en av de fyra första dagarna i november månad inom varje län under ordförandeskap av landshövdingen. Markegångsdeputerade, som utgör fyra av landstinget utsedda, för sakkunskap och oväld kända personer, har till uppgift att efter noggrant överbäggande av kända förhållanden och gällande pris samt med ledning av dem förelagda prisuppgifter bestämma pris å alla i markegångstaxan ingående persedlar och tjänstbarheter, således jämväl å de persedlar, varå årspris, enligt vad nyss sagts, skall beräknas.

Årspriset avser i motsats till den årliga markegången endast några få viktigare persedlar, vanligen olika slag av spannmål samt smör, i några fall jämväl kött, hö och järn. Det förberedande arbetet för årsprisens fastställande är ordnat på ett annat sätt än i fråga om den årliga markegången. Här erfordras nämligen icke, vad landsbygden beträffar, någon medverkan av varje kommun, utan prisnoteringarna sättes för resp. fögderier av särskilda markegångsnämnder, bestående av minst åtta och högst sexton inom vederbörande fögderi bosatta personer, vilka utses till hälften av fögderiets kommuner själva och till hälften av länsstyrelsen. Dessa noteringar, avseende genomsnittliga priser för dels månaderna oktober—december, dels januari—mars, insändes till länsstyrelserna. För städernas vidkommande avgives däremot liksom för den årliga markegången ifrågavarande prisnoteringar av resp. magistrater eller stadsstyrelser. Även dessa noteringar överlämnas till länsstyrelserna, som utarbetar en sammanställning av prismaterialet i dess helhet och beräknar länsmedeltalet, varefter förfaringssättet är detsamma som för den årliga markegången. Sedan länsstyrelsen befordrat taxan till trycket, överlämnar länsstyrelsen ett antal därav jämte deputerades protokoll och de till grund för taxan liggande primäruppgifterna till kammarkollegiet, som omedelbart remitterar taxan till sitt advokatfiskalsämbete för granskning. Befinnes vid granskningen taxan anmärkningsfri, meddelar advokatfiskalsämbetet kollegiet underrättelse härom, varefter kollegiet meddelar länsstyrelsen, att taxan, såvitt den rör kronans rätt, vunnit laga kraft. Leder däremot advokatfiskalsämbetets granskning till anmärkning mot taxan, har kollegiet att inom viss kort tid pröva och avgöra den framställda anmärkningen, varefter jämväl i detta fall länsstyrelsen meddelas underrättelse. Jämväl enskild part äger att hos kollegiet anföra besvär över markegångssättningen.

Kammarkollegiets förslag till förenkling av markegångsinstitutet ävensom över förslaget avgivna remissyttranden återfinnes i propositionen å s. 11—21. Utskottet tillåter sig hänvisa till propositionen i dessa delar. Här må endast framhållas, att kollegiet förordat dels en inskränkning av antalet

markegångspersedlar, dels ett slopande av B-prisen samt dessas ersättande av A-prisen såsom grund för medelmarkegångspriset, dels en förenkling av insamlingen av prisuppgifterna, dels ock slutligen upphävande av den särskilda granskning av markegångssättningen som åligger kammaradvokatfiskalskontoret.

Departementspromemorian ansluter sig till kollegiets förslag i fråga om reducering av antalet persedlar, som skall prissättas, och slopande av B-priserna såsom grund för det tioåriga medelmarkegångspriset. Beträffande insamlingen av primäruppgifter och prissättningen innebär departementsförslaget en längre gående förenkling än den av kollegiet förordade. Beträffande den närmare innebörden av förslaget får utskottet hänvisa till propositionen s. 21—23.

Det i departementspromemorian framlagda förslaget har allmänt tillstyrkts i *remissyttrandena* (prop. s. 23—29).

Departementschefen har för egen del anfört följande.

En revision av markegångsinstitutet har länge stått på dagordningen. De förslag till modernisering av institutet, som tid efter annan framkommit, har av olika anledningar icke ansetts innefatta någon rationell lösning och därför icke lagts till grund för en ändrad lagstiftning. Följden har blivit att proceduren för markegångssättningen i stort sett kommit att bibehållas vid de former, som fastställdes under en tid då markegångstaxorna hade en central betydelse för den offentliga hushållningen. I dag framstår reglerna för markegångsförfarandet såsom i hög grad föråldrade och utan anknytning till nutida förhållanden.

1948 års riksdag avsåg med sin framställning i första hand att få till stånd en fullständig avveckling av hela systemet med markegångstaxor. Sålunda uttalade statsutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 153, att utskottet hölle det för sannolikt att markegångstaxorna, i den mån tillgång till dylika noteringar alltjämt erfordrades, skulle kunna ersättas med prisuppgifter, som sammanställdes i annan ordning. Den nu verkställda utredningen torde emellertid ha visat att det för närvarande icke är möjligt att ersätta markegångsprissättningen med redan existerande officiella prisnoteringar. På sätt kammarkollegiet framhållit torde man sålunda vara hänvisad till att genom förenklingar i markegångsförfarandet söka lätta på den tungroddhet, som vidlåder systemet.

I flera remissyttrandena har understrukits att en nu vidtagen förenkling och omreglering av markegångsinstitutet icke finge uppfattas på annat sätt än som ett första steg mot en fullständig avveckling av hela systemet med markegångstaxor. Jag ansluter mig till denna mening. Däremot kan jag icke tillstyrka socialstyrelsens förslag, att man redan nu bör fastställa en tidrymd inom vilken avvecklingen skall ha fullbordats. När detta kan ske får bli beroende på i vilken takt de in natura bestämda avgifterna kan bringas att upphöra. Enligt vad kammarkollegiet meddelat torde flertalet av nu gällande arrendeavtal för kronodomäner och kyrkliga egendomar, i vilka arrendeavgiften gjorts beroende av dylik prissättning, ha löpt ut inom något tiotal år. Det torde få ankomma på kammarkollegiet att följa utvecklingen på detta område och hos Kungl. Maj:t göra de framställningar, som förhållandena påkalla.

Det av kammarkollegiet framlagda förslaget innebär i huvudsak att markegångsförfarandet skall förenklas i följande hänseenden: a) antalet markegångspersedlar reduceras avsevärt; b) B-prisen slopas såsom grund för me-

delmarkegångspriset; c) insamlingen av prisuppgifterna förenklas; samt d) den särskilda granskning av markegångssättningen, som för närvarande åligger kammaradvokatfiskalsämbetet, avskaffas.

Vad först angår reduceringen av antalet persedlar, som skall prissättas, har kammarkollegiets förslag i denna del tillstyrkts av samtliga remissinstanser. Även enligt min mening skulle en betydande förenkling i prissättningen åstadkommas om markegångssättningen inskränkes till att omfatta ett fåtal för länets jordbruk representativa produkter. En undersökning av antalet i markegångstaxorna nu upptagna persedlar ger vid handen att i flera län prissätts mellan 30 och 40 olika varuslag. Kammarkollegiet har icke närmare angivit vilka persedlar, som i fortsättningen skulle upptagas i taxorna, men man torde kunna utgå ifrån att antalet persedlar regelmässigt icke kommer att överstiga ett tiotal. I enlighet med det anförda förordar jag, att prissättningen i fortsättningen endast skall omfatta ett fåtal huvudpersedlar. Kammarkollegiet har ansett, att det bör kunna uppdragas åt kollegiet att bestämma vilka persedlar, som skall prissättas. Bifalles det i det följande framlagda förslaget om fem för hela riket gemensamma markegångsdeputerade torde det kunna uppdragas åt dessa att pröva vilka persedlar i de olika länen, som skall upptagas i länets markegångstaxa.

En reduktion av antalet prissatta markegångspersedlar förutsätter tydligen att avgift, som utgår i annan persedel, skall kunna omsättas till sådan huvudpersedel, som är upptagen i taxan. Enligt kammarkollegiets förslag skall till grund för en dylik omräkning läggas medeltalet av de sista 10 årens markegångspris. Detta förslag föranleder ingen erinran från min sida.

Skillnaden mellan de nuvarande A- och B-prisen i markegångstaxorna är, sakligt sett, att A-priset utgör ett beräknat pris å det löpande årets skörd, under det att B-priset återger det faktiska priset å föregående års skörd. B-priset tillkom för att man skulle få ett mera exakt pris på skördeprodukterna. Ett dylikt pris kunde icke erhållas förrän produkterna i större omfattning avyttrats, sedan tröskningen för året avslutats. Förslaget att slopa B-priset har motiverats med att försäljningen av skörden numera sker tidigare än förr och att prisutvecklingen på det löpande årets skörd sålunda i huvudsak kan bedömas redan vid tidpunkten för A-prisens fastställande i november månad. Någon anledning att vidare bibehålla den dubbla prissättningen torde därför icke finnas. Jag tillstyrker kammarkollegiets förslag om B-prisens slopande.

Den utan tvekan viktigaste uppgiften vid en revision av markegångsinstitutet är att söka åstadkomma en rationellare ordning för själva prissättningen. Det är också här som behovet av förenkling gör sig starkast gällande. Det av kammarkollegiet i juni 1951 framlagda förslaget innebar att prissättningen liksom hittills skulle verkställas länsvis av inom varje län valda markegångsdeputerade. En viss förenkling skulle dock åvägabringas genom att de prisuppgifter, som det för närvarande åligger de kommunala myndigheterna och de särskilda markegångsnämnderna att insända, i stället skulle tillhandahållas av hushållningssällskapen. Såsom av den tidigare lämnade redogörelsen framgår har statens jordbruksnämnd och lantbruksstyrelsen ifrågasatt, huruvida icke förenklingen borde drivas betydligt längre. Sålunda har dessa myndigheter ansett, att hela den lokala organisationen för markegångstaxornas upprättande borde avskaffas och prissättningen i fortsättningen ske centralt. Då det syntes nödvändigt att fastställa priserna länsvis — detta med hänsyn till att variationerna i markegångspriset mellan olika län vore betydande — förordade jordbruksnämnden ett system, som innebar att man vid prissättningen utgick från en given bas och sedan för

kommande år gjorde de procentuella tillägg till eller avdrag från baspriserna, som motiverades av den relativa förändring som riksmedelpriserna utvisade.

I departementspromemorian framhålles att starka skäl syntes tala för den av jordbruksnämnden förordade lösningen av markegångssättningen. Genomfördes en sådan ordning behövde något lokalt prisinsamlande icke komma i fråga utan markegångspriserna kunde, åtminstone i huvudsak, fastställas på grundval av hos jordbruksnämnden för andra ändamål redan förefintligt prismaterial. Vidare vore uppenbart att markegångssättningen icke behövde ske lokalt utan kunde centraliseras. I enlighet härmed har i promemorian föreslagits att markegångstaxorna skall upprättas av fem för hela riket gemensamma markegångsdeputerade i stället för som nu genom särskilda deputerade i varje län.

Det i departementspromemorian framlagda förslaget har allmänt tillstyrkts av remissinstanserna. Även enligt min uppfattning är det synnerligen angeläget att snarast möjligt komma fram till en metod för prissättningen, som möjliggör en radikal förenkling av själva organisationen. Med det begränsade tillämpningsområde, som markegångssättningen numera har, kan det icke anses påkallat att upprätthålla den nuvarande ordningen med länsvis utsedda markegångsdeputerade. Jag biträder sålunda förslaget, att bestyret med markegångssättningen skall uppdragas åt fem för riket gemensamma markegångsdeputerade.

I departementspromemorian har föreslagits, att markegångsdeputerade skall bestå av generaldirektören och chefen för kammarkollegiet såsom ordförande samt fyra ledamöter, varav två skall utses av kammarkollegiet bland kollegiets ledamöter samt två av statens jordbruksnämnd bland nämndens ledamöter. Kammarkollegiet har i sitt yttrande ifrågasatt, om det föreslagna sättet för utseende av deputerade stode väl i överensstämmelse med stadgandet i § 75 regeringsformen. I nämnda paragraf föreskrives bl. a., att markegångstaxorna skall upprättas genom deputerade, valda på sätt av riksdagen särskilt stadgas. Enligt min mening lägger detta grundlagstadgande icke hinder i vägen för riksdagen att antaga den här föreslagna ordningen för utseende av deputerade. Jag delar emellertid den av kammarkollegiet uttalade uppfattningen, att stadgandet numera är obehövt och att detsamma bör upphävas. Frågan om en ändring av regeringsformen bör dock icke upptagas nu utan anmälas först i samband med att andra grundlagsändringar blir aktuella.

Under remissbehandlingen av departementspromemorian har särskild uppmärksamhet ägnats frågan om valet av baspriser. I promemorian har föreslagits, att 1953 års markegångspriser skall användas som baspriser vid kommande års markegångssättning. Härigenom uppnås att övergången till den nya metoden för prissättning icke kommer att medföra tvära kastningar i utgående arrenden och avgifter. I vissa yttranden har uttalats farhågor för att eventuella felaktigheter i baspriset för en viss persedel kommer att vidlåda jämväl framtida prissättningar av denna produkt. I anledning av vad sålunda anförts vill jag först erinra om att den framtida prissättningen endast kommer att omfatta ett fåtal representativa huvudpersedlar. Då prissförhållandena beräffande dessa torde vara lätta att kontrollera, synes risken för felaktig prissättning icke vara så stor. Vidare torde det få antagas att länsstyrelserna, vilka genom remissen av departementspromemorian erhållit kännedom om de aktuella planerna på en omläggning av markegångsinstitutet, med särskild uppmärksamhet följt prissättningen under hösten 1953 av sådana persedlar, som kan tänkas bli föremål för markegångssättning även efter ett genomförande av det nu föreliggande förslaget. Jag vill också nämna att kammarkollegiet i sitt yttrande meddelat, att kollegiet

gjort kammaradvokatfiskalsämbetet uppmärksamt på angelägenheten av att särskild granskning kommer till stånd av 1953 års markegångstaxor. Erforderliga garantier torde sålunda ha skapats för en så långt möjligt riktig prissättning, varför 1953 års priser utan olägenhet bör kunna användas förslaget.

Vad slutligen angår detaljerna i det vid departementspromemorian fogade författningsutkastet, torde de ändringsförslag, som framlagts av kammarkollegiet, böra beaktas vid utarbetande av förslag till förordning i ämnet. Däremot finner jag ej anledning tillstyrka länsstyrelsens i Uppsala län förslag om minskning av antalet markegångsdeputerade. Ej heller torde vad länsstyrelsen i Kalmar län anfört om förlängning av den tid, för vilken markegångsdeputerade skall utses, böra föranleda ändring i departementsförslaget».

Motionerna.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehåft två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Pålsson m. fl.* (I: 163) och den andra inom andra kammaren av herr *Staxäng m. fl.* (II: 209), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 3 måtte besluta, att markegångsdeputerade skall bestå av generaldirektören och chefen för kammarkollegiet såsom ordförande samt fyra ledamöter, varav en skall utses av kammarkollegiet bland kollegiets ledamöter, en av statens jordbruksnämnd bland nämndens ledamöter samt en av vardera Svenska landstingsförbundet och Hushållningssällskapens förbund.

Till stöd för ifrågavarande förslag anföres i motionen II: 209 följande.

Mot den föreslagna förenklingen av markegångsinstitutet synes i princip inget vara att erinra. Som framhållits i kammarkollegiets utredning i ärendet kommer markegångspriserna fortfarande till icke ringa användning på olika områden av det ekonomiska samhällslivet. Utredningen har också visat, att prisnivån inom landets olika delar icke är helt utjämnad och att ett slopande av länsprisen skulle medföra icke obetydliga förskjutningar i de priser, som enligt nu gällande bestämmelser skall ligga till grund för betalningen av de avgifter, som löses efter markegång. Även i finansdepartementets promemoria i ärendet anföres, att beträffande flertalet persedlar högsta och lägsta markegångspriserna varierar förhållandevis starkt mellan olika län, varför ett slopande av det nuvarande systemet med länspriser icke torde vara möjligt. Enligt förslaget skall också länspriser bibehållas, men de årliga ändringarna av dessa skall ske i relation till riksmedelprisernas förändring.

Den lokala variation, som således påtagligen förekommer i fråga om priserna på markegångspersedlar i olika delar av landet, talar enligt vår mening för att ortsintressena icke nu helt uteslutes från representation i markegångsdeputerade, vilka skall handha och besluta i hithörande frågor. Den krets, inom vilken deputerade enligt förslaget skall väljas, är dock starkt begränsad och nyssnämnda intressen synes knappast kunna bliva tillgodosedda i sådan omfattning som kan anses motiverad. Detta icke minst med tanke på att deputerade även skall handlägga ärenden rörande markegångens fortsatta avveckling. Det vore därför uppenbarligen till fördel, om

det i markegångsdeputerade även inginge två representanter för orts- och jordbruksintressena, lämpligen utsedda genom landstingens och hushållningssällskapens bägge samarbetsorgan.

Utskottet.

Såsom i propositionen erinras, har markegångsförfarandet länge framstått som tungrott och föråldrat. Enighet torde också råda om behovet och önskvärdheten av en förenkling så långt sig för närvarande göra låter och därmed även ett förbilligande av proceduren. Den i propositionen förordade omläggningen synes utskottet motsvara rimliga anspråk härutinnan.

Utskottet har vid sin granskning av förslaget i dess olika delar inte funnit anledning till erinran mot de däri angivna riktlinjerna för en modernisering av markegångsinstitutet, vilka f. ö. synes i sig innefatta huvuddelen av de önskemål och synpunkter, som framkommit från de berörda parternas sida. Utskottet vill därför tillstyrka, att markegångsförfarandet förenklas och moderniseras i enlighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit. Detta skulle i huvudsak innebära, att prissättningen i fortsättningen begränsas till endast ett fåtal huvudpersedlar, att den dubbla prissättningen avskaffas genom de nuvarande B-prisens slopande samt att den lokala organisationen för markegångstaxornas upprättande ersättes med en central prissättning, fastställd på grundval av för andra ändamål redan förefintligt prismaterial och upprättad genom försorg av fem för riket gemensamma markegångsdeputerade i stället för som nu genom länsvis utsedda deputerade.

Enligt propositionsförslaget skulle de nya deputerade utgöras av generaldirektören och chefen för kammarkollegiet som ordförande samt fyra ledamöter, varav två utsedda av kollegiet bland ämbetsverkets ledamöter och två av statens jordbruksnämnd bland nämndens ledamöter. Kammarkollegiet har under ärendets remissbehandling uttalat, att det enligt kollegiets mening vore diskutabelt, huruvida denna ordning för utseende av deputerade kunde anses stå väl i överensstämmelse med stadgandet i § 75 regeringsformen; departementschefen åter har ansett detta stadgande icke lägga hinder i vägen för ett genomförande av den föreslagna ordningen. Utskottet vill för sin del ifrågasätta, huruvida icke bättre överensstämmelse med nämnda grundlagsstadgande uppnås, därest i stället föreskrives att markegångsdeputerade skall bestå av fem ledamöter, av vilka tre utses bland kollegiets chef och ledamöter samt två utses av statens jordbruksnämnd bland nämndens ledamöter, samt att deputerade inom sig väljer ordförande och vice ordförande. Utskottet föreslår, att reglerna för utseende av deputerade utformas i enlighet härmed.

Av det anförda följer att utskottet inte biträder det i de likalydande motionerna I: 163 och II: 209 framlagda förslaget att markegångsdeputerade skulle bestå, förutom av chefen för kammarkollegiet såsom ordförande, av fyra ledamöter, varav en skulle utses av kollegiet bland dess ledamöter, en

av statens jordbruksnämnd bland dess ledamöter samt en av vartdera Svenska landstingsförbundet och Hushållningssällskapens förbund. Motionärerna synes med detta förslag ha åsyftat att inom deputerade skapa ökat inflytande åt ordsintressena. Emellertid anser sig utskottet kunna utgå från att deputerade låter sig angeläget vara att inleda och underhålla kontakt med sådana organ, som kan tänkas sitta inne med uppgifter — statistiska eller andra — av betydelse för det arbete som skall ankomma på deputerade. Det synes utskottet kunna antagas, att det med motionerna avsedda syftet lika väl kan nås på denna väg som genom den av motionärerna förordade anordningen.

I övrigt har utskottet inte funnit anledning till särskilt uttalande i anledning av propositionen.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å motionerna I: 163 och II: 209, antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående markegångstaxor med den ändringen, att 1 § andra och tredje styckena nämnda förordning skola hava följande lydelse:

Markegångsdeputerade skola bestå av fem ledamöter, av vilka tre utses av kammarkollegiet bland kollegiets chef och ledamöter samt två utses av statens jordbruksnämnd bland nämndens ledamöter. Deputerade välja inom sig ordförande och vice ordförande.

För envar deputerad skall vederbörande myndighet bland sina ledamöter eller andra befattningshavare utse en suppleant.

Stockholm den 16 mars 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Leander, Gillström, Näsström, Pålsson, Hesselbom, Boman, Ragnar Persson, Bergh, Sunne, Elfving och Bengtson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Malmborg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Ståhl, Lindholm, Rubbestad, Åkerström, Staxäng, fröken Elmén, herrar Persson i Växjö, Onsjö, fru Ericsson i Luleå, herrar Gustafsson i Stockholm och Gustafsson i Skellefteå.